OCENE IN POROČILA

Olga Janša-Zorn, Eva Holz, Nataša Kandus, **Slovenian Historiography in Foreign Languages, published from 1918-1993.** (Ed. Sergij Vilfan). Ljubljana : Research Center of the Slovenian Academy ; Institute of Contemporary History, 1995. X + 118 strani.

Za 18. svetovni zgodovinarski kongres v Montréalu avgusta 1995 je slovenski nacionalni komite za zgodovinske vede oskrbel koristno in informativno bibliografijo, ki so jo pripravile tri znane slovenske zgodovinarke-bibliografinje, za njen izid pa poskrbel akademik prof.dr. Sergij Vilfan. Na bibliografijo in na slovensko neudeležbo na kongresu je opozoril v *Delu* 9.9.1995 prof.dr. Peter Vodopivec, medtem ko pojasnilo Ministrstva za znanost in tehnologijo glede odtegnitve finančne podpore za pot v Montréal še čakamo. Čeprav sta kot izdajatelja bibliografije navedena dva ugledna znanstvena zavoda (*Znanstvenoraziskovalni center SAZU* in *Inštitut za novejšo zgodovino*), je torej očitno, da denarja (in časa) za pripravo priročnika ni bilo v izobilju. Žal se to delno pozna tudi v sami vsebini bibliografije.

Publikacija zajema 1109 objav 283 avtorjev. Enote so smotrno razdeljene v štiri razdelke (splošna dela, obdobja, predmeti, zamejstvo in izseljenstvo) ter 42 podrazdelkov. Obvezni sestavni deli so seveda še izdajateljev predgovor, kazalo, pojasnila o izboru in strukturiranosti bibliografije ter imensko kazalo avtorjev. Širino zanimanja slovenskih zgodovinarjev kaže obseg upoštevanih del avtorjev, ki pripadajo sorodnim ali "pomožnim zgodovinskim vedam". Sam bi mirno pogrešil kakšen pravniški ali politološki članek bolj informativno-propagandne kot historiografske vrednosti. Na drugi strani pa bi pri arheologih, etnologih, kulturnih zgodovinarjih, geografih in še kom lahko našli in navedli več del, res zanimivih za širše poznavanje slovenske zgodovine (prim. v zadnjem času npr. vsebino "slovenske številke" *GeoJournal* iz julija 1993). Povprečno pride na enega (upoštevanega) avtorja 3,92 bibliografske enote. Skoraj polovica ali 127 avtorjev ima le po eno objavo v tujem jeziku. "Top ten" lestvica slovenskih piscev o zgodovinski tematiki v tujih jezikih za 20. stoletje pa izgleda takole: Sergij Vilfan (62 objav), Stanislaus Hafner (34), Jadran Ferluga in Jože Pirjevec (po 31), Milica Kacin-Wohinz (25), Balduin Saria (23), Tone Ferenc in Bogo Grafenauer (po 22), Dušan Nećak (21) in Peter Vodopivec (20). 15-18 objav imajo še Milko Kos, Lavo Čermelj, Ferdo Gestrin, Josip Klemenc, Franc Rozman in Vasilij Melik. Zanimivo bi bilo napraviti še statistiko objav doma in po različnih tujih državah ter po posameznih desetletjih ali značilnih zgodovinskih obdobjih izida: na prvi pogled izstopajo npr. doma izdani prevodi iz let boja za meje po drugi svetovni vojni in objave iz devetdesetih let (v štirih letih kar 190 enot!). Bibliografija omogoča tudi odgovor na vprašanje, katera obdobja slovenske zgodovine in katera tematika je bila za tujce oziroma za domače izdajatelje prevodov bolj zanimiva.

Posebej velja opozoriti, da so se izdajatelji odločili izločiti objave v jezikih jugoslovanskih narodov, kar je seveda znatno skrčilo število bibliografskih enot "v tujih jezikih" in bi bila lahko sporna odločitev. Kriteriji avtorjevega sprejema v bibliografijo so bili njegov slovenski izvor (oz. zavest), kraj bivanja ali/in njegov opazen prispevek k slovenski historiografiji. Izpuščene so knjižne ocene (ne povsem dosledno; prim. enoto 956), nekrologi in gesla za tuje leksikone in enciklopedije (kar je škoda; odstopanje od pravila je vsaj pri enoti 22), upoštevani pa tudi daljši tujejezični povzetki v slovenskih knjigah (kar je vsekakor smotrno in pohvale vredno). Škoda se mi zdi, da pričujoča publikacija za svetovni zgodovinarski kongres ne opozarja na tujejezične jugoslovanske historične bibliografije za nekaj predhodnih svetovnih kongresov, saj je bila v njih predstavljena in komentirana tudi slovenska historiografska bera.

Trajno vrednost bibliografije bo pokazala šele njena daljša raba. Ob prvem prelistavanju pa smemo in moramo opozoriti na nekaj napak, ki so bodisi posledica vprašljivega razumevanja kriterijev bodisi njihovega neupoštevanja.

Ali *Thomas M. Barker* s tremi angleškimi knjigami o zgodovini koroških Slovencev (eno tudi prevedeno v slovenščino) ni prispeval opaznega deleža k slovenski historiografiji? Podobno je s *Theodorjem Veitrom, Hannsom Haasom* in *Karlom Stuhlpfarrerjem*. Koroškemu "vindišarju" *Valentinu Einspielerju* in odkritemu "odpadniku od slovenstva" *Franzu Koschierju* bi se z uvrstitvijo v bibliografijo res zamerili; kam pa s knjižnimi in revialnimi objavami *Arnolda Suppana* in *Adelheid Janschitz* ter z njunimi znanimi in priznanimi (tudi) slovenskimi koreninami? Na italijanski strani zamejstva kot podoben primer navajam imeni *Vittorio Peri* in *Paolo Blasina*. Če pa vsi ti niso dovolj slovenski, kaj bomo rekli za zgodovinske knjige v bibliografiji neupoštevanih Slovencev *Walterja Markova (Mulca)* in *Tamare Griesser-Pečar* (posebej npr. ob upoštevanih bizantoloških delih Slovenca *Jadrana Ferluge*)? Zgodovinarka z dunajske univerze *Marija Wakounig* (prim. Melikovo oceno njene in Steklove knjige o - tudi slovenskih - Windisch-Graetzih v *ZČ*, 48/1994, 2, str. 276-277) ni upoštevana, a je prav toliko Slovenka kot njen brat *Vladimir Wakounig*, pedagog na celovški univerzi, ki v bibliografiji nastopa z eno objavo.

Najbolj številne pa so možne pripombe pod "izpuščeno, neupoštevano, nepoznano". Kam je izginil *Jože (Joseph) Felicijan* s svojo knjigo o ustoličevanju koroških vojvod (prim. Grafenauerjevo recenzijo v

ZČ, 24/1970, 1-2, str. 112-115)? Pri drugem našem Američanu *Toussaintu Hočevarju* ne verjamem, da so omembe vredna le štiri njegova dela v tujih jezikih (prim. njegovo bibliografijo v *ZČ*, 42/1988, 1, str. 130-131) in pri rojakinji *Carole Rogel* le dve. Ali je iz obsežnega zbornika ameriških Slovencev *Slovenian Heritage I* iz leta 1980 uvrstitve v bibliografijo vreden res samo en prispevek (enota 1071)? Če je upoštevano razpravljanje o *Kardelj-Speransovem* delu (enota 154), potem sodi v bibliografijo tudi naslov integralnega nemškega prevoda ter verjetno tudi nemški prevod *Kardeljevih* spominov na prelomni čas 1944-1957; za oboje so poskrbeli koroški zamejci. Po enakem kriteriju kot dve deli *Engelberta Besednjaka* bi našli vsaj kako tudi *Josipa Wilfana*. Ob navedeni disertaciji *Ludvika Karničarja* o obirskem dialektu bi v izbor sodila tudi *Pavla Zdovca* o dialektu jugovzhodne Podjune, če ostanemo pri objavljenih disertacijah in pri koroških Slovencih; sicer bi prišli samo na Koroškem vsaj še do dialektalne disertacije *Katje Sturm-Schnabl* in objav "tujcev" *Aleksandra Isačenka* in *Toma Priestlyja*, da o avtorjih za ostale slovenske pokrajine ne govorimo. Če bibliografija upošteva dvojezični krajevni seznam in zemljevid za Koroško *Vladimirja Klemenčiča*, dvojezični krajevni seznam *Franca Kattniga* in *Janka Zerzerja* ter razpravo o koroških krajevnih imenih *Pavla Zdovca*, potem bi upravičeno pričakovali tudi navedbo 347 strani debele (dvojezične) knjige slednjega o slovenskih krajevnih imenih na avstrijskem Koroškem ter *Jakoba Medveda* dvojezični krajevni seznam in zemljevid za primorski del slovenskega zamejstva (prim. mojo oceno v *Kroniki*, 22/1974, 2, str. 141-142).

Koroški in primorski slovenski zgodovinarji so - predvsem v nemščini in v italijanščini - objavili precej več tehtnih zgodovinskih del, kot bi sklepali po obravnavani bibliografiji; pogledati je treba le zadnje letnike *Jadranskega koledarja* in *Koroškega koledarja*, kjer zamejski bibliotekarji vestno beležijo tovrstno produkcijo, ali pa npr. brošuro in bibliografijo ob lanski dvajsetletnici *SLORI-Slovenskega raziskovalnega inštituta* (Trst-Gorica-Čedad-Ukve). Ni razvidno, zakaj so nekatere od tujejezičnih publikacij *Inštituta za narodnostna vprašanja* upoštevane, druge pa ne (čeprav v enaki meri vsebujejo zgodovinsko tematiko), pri čemer so krajši konec potegnile novejše objave. Je to dokaz več za bojazen, da računalniška podpora v obliki *Interneta* in *Cobiss* bibliotekarjem ustvarja več novih težav (z izborom iz množice naslovov) kot pa odpravlja starih (prepozna dostopnost, neenotnost podatkov)? Da ne bi bilo nesporazuma: z izborom svojih tujih objav sem podpisani recenzent kar zadovoljen.

Dovolj zgovoren je poskus primerjave med 12 navedenimi tujejezičnimi objavami *Frana Zwittra* v obravnavani bibliografiji in med podatki iz njegovih dveh bibliografij v naši reviji (za čas do 1965 jo je v *ZČ* 19-20/1965-1966, str. 15-21 objavil Bogo Grafenauer, za čas 1966-1984 pa v *ZČ* 39/1985, 1-2, str. 8-11 Nataša Stergar). Upoštevanih je 7 prevodov starejših Zwittrovih del, napačno mu je pripisano tudi izključno avtorstvo dveh povojnih jugoslovanskih diplomatskih dokumentov. Ni pa upoštevano 35 strani dolgo besedilo v bolgarščini in 11 strani dolgo besedilo v madžarščini, da desetih krajših prevodov ne izpostavljamo. K *Jaki Avšiču* je izginil Zwittrov 9 strani dolg ruski uvod o Beneški Sloveniji, angleške izdaje iste publikacije pa nova bibliografija ne pozna. Od novejših prevodov so upoštevani trije (eden tudi tak, ki ga v *ZČ* ni bilo), izpuščeni so štirje: 29 strani dolg iz Budimpešte, 11 strani iz Pariza, skupno okoli 40 strani iz Bratislave ter 9 strani iz Barcelone. Preizkus na Zwittrovem primeru med drugim pokaže na zapostavljenost slovanskih in še kakšnih "ne-svetovnih" jezikov. Bibliografija ne upošteva npr. niti češko tiskane knjige *Borisa Urbančiča* o češko-slovenskih kulturnih stikih (Ljubljana 1988). S preizkusom upoštevanosti prevodov del *Boga Grafenauerja* sem odnehal kar ob izpuščeni nemški objavi o ustoličevanju koroških vojvod in vprašanju kosezov v častitljivi celovški reviji *Carinthia I* (183/1993, str. 353-366).

Za tujejezični tekst, tiskan v Sloveniji, ima publikacija razmeroma malo tiskovnih napak, za avtorje in uporabnike bibliotekarje še vedno preveč. Slovensko in tuje pisanje imen in priimkov v imenskem kazalu ni prav dosledno izvedeno. Vsaj priimek nedavno preminulega zgodovinarja in bibliotekarja Miloša Rybáře bi moral biti točno natisnjen. Podnaslov "Published from 1918-1993" je zavajajoč oz. nenatančno preveden, enako velja za "Slovenian Academy" pri navedbi izdajateljev.

Zaključimo lahko samo še z mislijo, da je obravnavana bibliografija - ob vseh nadrobljenih pomislekih in naštetih pomanjkljivostih - lahko ogledalo prodornosti slovenskega zgodovinopisja, hkrati tudi njegov in njegovih posameznih udov svojevrsten *memento*.

Janez Stergar

Paul Robert Magocsi, **Historical Atlas of East Central Europe.** Cartographic design by Geoffrey J. Matthews. A History of East Central Europe. Seattle in London : University of Washington Press, 1993. 218 strani.

Pričujoči zgodovinski atlas predstavlja prvi del obsežnega projekta desetih knjig o zgodovini vzhodne Srednje Evrope, katerega snujejo profesorji severnoameriških univerz oziroma zgodovinarji, ki po poreklu večinoma izhajajo iz držav vzhodne Srednje Evrope. V tem projektu je predstavljena zgodovina dežel in narodov, ki živijo med germansko ter romansko govorečimi ljudstvi na zahodu in političnimi mejami bivše Sovjetske zveze na vzhodu. Celotna serija se ukvarja z zgodovinsko usodo Poljakov, Čehov, Slovakov, Madžarov, Romunov, Slovencev, Hrvatov, Srbov, Makedoncev, Albancev, Bolgarov, in Grkov.